

Fő feladatunk a zene szeretetének továbbadása

✍ Kiss Eszter
Veronika

„A nemzeti kulturális érték mindig felülírja az egyéni érdeket.”

Az idő előrehaladtával egyre jobban azt érzem, hogy nemcsak a teljesítmény fontos, a fő feladatunk a zene szeretetének továbbadása – mondta lapunknak Keller András, aki ingyenesen hozzáférhető, nyilvános Concerto Mesteriskolát is indított, és április végén tartja székfoglalóját az MMA-ban.

– *Nemrég jött haza az International Music Seminariumról. Mit lehet tudni erről a kurzusról?*

– Ezt a legendás kurzust ötvenkét éve alapította Végh Sándor Cornwallban, a világ legszebb helyén, Prussia Cove-ban, Anglia délnyugati szegletében, ahol olyan elképesztő ereje van a természetnek, hogy aki elvetődik oda, azt valamiképpen kivonja a világból. Közös tapasztalat, hogy akik az IMS nemzetközi zenei szemináriumon jelen vannak, egész másként viselkednek ott, mint más közegben. Már húsz éve tanítok ezen a kurzuson. A szeminárium művészeti igazgatója Steven Isserlis, az elnöke Sir Simon Rattle, a művészeti tanácsadó Schiff András, a fő támogatók között ott van a kenti herceg, egyszerűen hatalmas a presztízse a kurzusnak, mely a magyar zenei kultúra egyik legerősebb és legfontosabb nyugati bázisa, igazi magyar hely, és nemcsak azért, mert Végh Sándor alapította. A kurzus mestertanárai között sok magyar volt és van ma is, Schiff András mellett Takács-Nagy Gábor, Kurtág György, Rados Ferenc, Wagner Rita és Várjon Dénes nevét is fontos megemlíteni. A mai napig Végh Sándor szellemiségét őrzi ez a hely. Az ottani osztályom zongorkísérője sok év óta Mali Emese, és idén a Zeneakadémia fiatal tanára, Dani Imre is bekapcsolódott a munkába. A magyar mestereken keresztül Hubay, Weiner, Dohnányi, Bartók, Fischer Annie és Kovács Dénes tradíciója is jelen van. Végh-tanítványok sora vesz részt a kurzuson, hegedű, cselló, brácsa, zongora, zongorás kamarazene és vonósnyegyes kurzusok vannak, kétszer tíznapos turnusban. A háromhetes tavaszi szünet idején kerül rá sor Angliában, szeptemberben pedig ehhez kötődik az Open Chamber Music szeminárium, ahol a fiatal tehetségek együtt muzsikálnak és koncerteznek mesterekkel, végül egy országos turné utolsó állomásaként felléphetnek a Wigmore Hallban. Olyan elképesztő a nivó ezen a kurzuson, hogy azt Magyarországon talán felmérni sem lehet. Nyugat-Európa

és Amerika krémje van jelen, a legjobb egyetemek a legjobb növendékeket küldik nagyon jelentős mesteri ajánlásokkal. Egyszerűen boldogság együtt dolgozni a fiatalokkal, akikkel kapcsolatban nem csak a magas technikai tudást emelném ki. Akik ott vannak, folyamatosan hallgatják egymást, egész éjjel együtt zenélnak, leblattolják a fél kamarazeneirodalmat, véget nem érő beszélgetések zajlanak, és ha szép az idő, sokan úsznak a jéghideg tengerben. Mindkét kurzus végén van két nagy növendék-koncert, az elején pedig a részt vevő tanárok adnak egyet. Ez mindig nagy kihívás, hiszen a legjobb növendékeknek kell megfelelni. Páratlanul magas színvonalú koncertekről van szó. Aki követi, láthatja, hogy a kurzusokon részt vevő fiatalok között nagyon sok mostani vagy leendő versenyyőztest köszönhetünk. Az idén egyébként két csodálatos magyar hegedűs tehetség is volt az osztályomban, Amira és Mariam Abouzahra, magyar-egyiptomi fiatalok, akik a *Virtuózok*ban tűntek fel, fantasztikus a teljesítményük, öröm volt velük dolgozni. Ők a nyári Verbier Festivalon lévő kurzusomra is felvételt nyertek. Sok fiatal itt ismertem meg a későbbi hegedűosztályomból, akikre rendkívül büszke vagyok. Egyikük ma a Royal Filharmonikus Zenekar koncertmestere, másikuk a Royal Northern Sinfonia koncertmestere, a harmadik pedig a Skót Kamarazenekar koncertmestere és egy világhírű kvartett tagja. Az én mestereim, Végh Sándor, Kurtág György, Rados Ferenc zenei öröksége ott él és pezseg, és lehet, hogy a mai fiatalok egy része nem is hallotta ezeket a neveket, mégis az ő szellemük itatja át a helyet.

– *Mit lehetne ebből Magyarországra hozni?*

– A mesterkurzus sikeréhez önkéntes segítők sokasága járul hozzá. A konyhán zenészek és zenebarátok főznek a résztvevőkre, a személyszállítás is önkéntesek segítségével történik, hogy csak néhány példát említsék.

Ha kicsit távol van is, büszkék lehetünk erre a helyre, mert itt jelen van a magyar genius. Az idén a Maestri koncertet egy cornwalli kisváros, a húszezer lakosú Falmouth egyik gyönyörű templomában, a King Charles the Martyr-ban tartották. Ennek a templomnak a nyári koncertsorozatában harmincnégy komolyzenei kamarakoncertet rendeznek. Azt kívánom a hazának, hogy valamely hasonlóan kicsi településünkön is legyen harmincnégy koncert az évadban, ahogy Angliában. Magyarországon ezen a téren még sokat tehet magáért.

– *Elindult a Concerto Mesteriskola, amelyen passzív hallgatóként ingyen vehetnek részt magyar muzsikusközelvendékek, művészek, zenebarátok, hisz a kurzus nyilvános. Mi indította el ezt a hiánypótló kezdeményezést?*

– Furdal a lelkiismeretem, hogy ez a lehetőség eddig is itt hevert az orrom előtt, és elmentünk mellette. Évtizedek óta fantasztikus világnagyságokat hozott Magyarországra a Concerto, köztük nagyon sok a visszatérő sztárművész, de a koncertek körüli kapkodásban elfelejtettük kiaknázni azt a lehetőséget, hogy ha már itt vannak, akkor ne csak a játékkal, hanem közvetlenül is adjanak inspirációt a művészetükből a fiataloknak, a hazai zenetanároknak és a közönségnek is. Mostantól fogva, akit csak lehet, megkérünk, hogy amikor Budapesten velünk játszik, szánjon egy kis időt arra, hogy tehetséges fiatalokkal találkozzon, foglalkozzon velük. Meggyőződésem, hogy az inspiráció a legfontosabb. Ezt a Mesteriskolát igyekszem kiteljesíteni a jövőben minden rendelkezésre álló eszközzel, beleértve az önkéntességet is, ugyanis a művészek némelyike ingyenesen vállalja a közreműködést. Némelyikük kér tiszteletdíjat, de azt természetesen a Concerto állja. Szeretném, ha ez a kezdeményezés az ország javára válna, ezért mindenki számára elérhető. A legelső kurzust az egyik legnagyobb idős művész – mondhatjuk így is, hiszen hetvennyolc éves –, Elisabeth Leonskaja tartotta, aki viszont rendkívül fiatal a művészetében. A jövő hónapban Christian Tetzlaff és Augustin Hadelich ad rövid kurzust. Még egy rövid találkozás is nagyon fontos, hiszen megmutat valamit ezeknek a kiemelkedő művészeknek a tudásából, személyiségéből, ami sokunk hasznára lehet.

– *Mit tart az inspirációhoz hasonlóan fontosnak?*

– Az idő előrehaladtával egyre jobban azt érzem, hogy nemcsak a teljesítmény fontos, hanem a zene szeretetének továbbadása a fő feladatunk. A zenével olyan dolgokat tudunk megfogalmazni, amelyeket szavakkal nem lehet elmondani.

S ha már a teljesítménynél tartunk, fontos elmondani, hogy a mi pályánkon van egy megfelelési kényszer. Valamennyiünket kezdettől beoltottak, hogy bármi áron meg kell felelnünk. Meg kell felelnünk a remekművek szerzőinek, a leírt kottának. Ez utóbbi önmagában

is hatalmas problémát jelent, hiszen egy bizonyos nyelven íródik, aminek korlátai vannak. Egyre jobban azt érzem, hogy a zenei előadóművészet egyik legnagyobb kérdése, hogy ezt a leírt kottát hogyan értelmezzük. A kotta olvasása jóval sokrétűbb annál, mint hogy azok a kicsi bogycok hogyan követik egymást. Az olvasás szemmel történik, de hallanunk kell, amit látunk, a zenének az olvasás pillanatában hangzasképpé kell összeállnia bennünk. Döbbenetes, hogy milyen hibás berögződések képesek ezt az olvasást befolyásolni. Magyarországon például, ha egy zenész meglát egy ütemvonalat, a következő hangnál hatalmas hangsúlyt fog játszani. A magyar zenében ez érthető is, hiszen a magyar szavak élhangsúlyosak. Csak ez már nem igaz például a német nyelvre és zenére. És ez nem függ össze azzal, hogy ki jó zenész, ezek gyerekkorban hibásan rögzült dolgok, amiket megtanultunk, és amiknek szeretnénk megfelelni, már csak becsületből is.

A mi szakmánknak is fontos része a becsület, és ez csodálatos dolog, amiről soha nem beszélünk. A zenészek úgynevezett becsületessége példamutató lehetne a társadalom vonatkozásában.

A becsületesség viszont hatalmas béklyó, hiszen megköti a fantáziát, a szellemi nyitottságot, a képzelőerőt, ugyanis meg kell felelni annak, ahogy egy mű le van írva. Az elmúlt időszak egyik legnagyobb élménye volt számomra, amikor láttam egy rövid videót Christian Zimmermannal, aki óriási művész. Ő azt mondta, hogy élete 98 százalékában mesterember, és csak két százalékban művész. Nem le-, hanem felbecsülni kell a mesterségbeli tudást. Egy jó mesterember ugyanúgy egyéniség. A kétszázaléknál több művészetet értelmezhetem úgy is, mint a mi szabadságunkat a mesterségbeli tudáson belül. Ha utána akarok menni a szerző elképzeléseinek, akkor hatalmas világ tárul fel. Ha meghallgatjuk, hogy Bartók is mennyire máshogy játssza a felvételeken az *Allegro barbarót*, abból tudhatjuk, hogy a szerző egyfajta folyamatot él meg a saját alkotásával kapcsolatban is. Az előadóművészet legnagyobb csodája, hogy megismételhetetlen. A Concertóban azt tapasztalom, hogy a művészi közösség tagjainak egymással szemben is komoly elvárásaik vannak. Mindenki magas színvonalon játszik, a megugrani kívánt képzeletbeli lécmagától megy fölfelé, és borzasztóan nehéz megfelelni az általam támasztott igényeknek. A játéknak állandóan gátja a kötöttség, hogy esetleg nem egészen úgy olvassa mindenki a kottát. Ott van például Bach, aki nagyjából semmit nem írt bele a kottába a hangokon kívül, és vannak szerzők, különösen a 20. században, akik nagyon részletes előadói utasításokat adtak. Ilyen Enescu, aki nem melleleg kiváló hegedűművész is volt, és bár rengeteg dolgot beírt a kottába, az ő műveinek előadásai is nagyon különbözőek. Éppen annyira, mint Bach esetében.

Egy mű megtanulása élethosszig tartó folyamat. Fontos, hogy ráleljünk egy adott mű közös olvasatára.

– Nem mindegy persze, hogy valaki magában keresi, négyen játszanak vagy esetleg nyolcvan zenéssel kíván közös olvasásra vállalkozni. Bár ez a munka sok vérrel-vertékkel jár, a végén olyasmis jön ki belőle, amit mindenki hazavisz és továbbad. Valamilyen módon tradícióteremtésről van szó.

– *Most készül az MMA-székfoglalójára. Mi az előadás fő gondolata?*

– A cím nagyon sokrétű olvasatra ad módot: A klasszikus zene lehetősége a magyar társadalomban. Páratlan gazdagság, tehetség és kimagasló zenei érték van ebben az országban, és arra szeretnék rámutatni, hogy a társadalom hogyan tudna nagyobb haszonhoz jutni ebből. A zenész célja, hogy zenéjével örömet adhasson másoknak. Ahhoz, hogy a zene a magyar emberek életét gazdagabbá tegye, az első lépés, hogy eljussanak a meghallgatás képességéhez. Nem vagyok oktatási szakember, éppen ezért nem is oktatási kérdésekről szeretnék beszélni, de egyre erősebben érzem: ahhoz, hogy a társadalom a művészet csodájából részesüljön, a gyerekeket kell megszólítani. Rengeteg Kodály-írást olvastam, többek között arról is, hogy tizenöt éves kor fölött már senki nem lesz tehetségesebb, és csak a legnagyobbak tudnak tovább fejlődni. Ez döbbenetes mondat. Ha jól értem, arról szól, hogy a befogadó képességünk, a nyitottságunk addig igazán jó, ameddig még keveset tudunk a világról, és kicsik vagyunk. Amíg egy kisgyermek túpontosan veszi észre a számára befogadható világban a fontos pontokat, addig egy felnőtt már mindig viszonyul, valamihez képest gondolkodik vagy beszél, vagy valaminek meg akar felelni, ami egyébként teljesen normális.

Remélem, nem utópia, hogy Magyarországon a művészeti oktatásnak és azon belül a zenei nevelésnek az óvodától tízéves korig a mindennapok részeként jelen kell lennie a gyermekek életében.

– Meggyőződésem, hogy így erősebb lelkű országot kapnánk. Ha a gyerekek magyar népdalokat énekelnek, akkor a hazaszeretetük teljesen természetesen alakul ki, nem kell sulykolni. Ezenkívül erősödne a kommunikáció, a megértés, az egymásra figyelés, mindaz, amit a közös éneklés automatikusan hoz magával. A zene csak a fejlődés korai szakaszában képes igazán hatni, és olyan készségeket fejleszt, amelyek minden más képesség és tantárgy hasznára lennének. Ha fel akarunk építeni egy működőképes rendszert, abban a zenének hatalmas pozitív hatása lehet. Nekünk nincs ércbányánk, mert elvették Trianonnál, viszont a sportban, a tudományban és a zenében elérhetünk

világraszóló eredményeket. Ha azt mondjuk, hogy a testnevelés nagyon fontos egy gyermek számára, akkor a lelki nevelés nem kevésbé fontos, viszont ennek jelen pillanatban nincs meg a megfelelő súlya az oktatásban. Nyugodtan be lehetne ide vágni Kodály-idézeteket, mindenki ismeri őket, csak senki nem veszi komolyan. Ha nemzetnevelésről beszélünk, abban is nagyon fontos szerepet játszhat a zene. Tele van a világ elmagányosodott emberekkel, a közösségépítésnek is kiváló lehetősége a zene. Az életünk nagy részét kitöltik az egzisztenciánkkal kapcsolatos gondjaink, és észre sem vesszük, hogy milyen hiány van a lelki örömeinkben.

– *Hogy látja a zenekarok központosításának ügyét, amelynek értelmében a Nemzeti Filharmonikus Zenekar ellenőrzése alá kerülnének?*

– Jelen pillanatban ez egy olyan szándék, amelyről nem sokat tudunk. Önmagában a központosításról nem kívánok véleményt alkotni, abban megegyezhetünk, hogy valamiképp működtetni kell a dolgokat. Az a fontos, hogy szakmai vezetés alá kerül a zenekarok működése. Korábban mindig az a bíráló érte a minisztériumot, hogy nem szakmabeliekből áll. Meg vagyok győződve, hogy ha a Nemzeti Filharmonikusokat megbízzák azzal, hogy koordinálják a magyarországi szimfonikus zenekarok életét, akkor lesz annyi bölcsesség a vezetőkben, hogy olyan szakmai kollégiumot hoznak létre, amely kifejezi ennek a területnek az egységét. Ha tehát innen nézzük, akkor jó lehetőséget hordoz magában a szóban forgó változás. Sok példát láttunk már arra, hogy ha egy jó terv rossz kezekbe kerül, akkor az a visszájára fordul. Ugyanakkor, ha bármilyen terv jó kezekbe kerül, ha elkötelezett, nagy tudású és jóindulatú személyek foglalkoznak vele, abból még jó is kiszülhet. Kicsit fárasztó, hogy ha Magyarországon bármilyen ügy felszínre kerül, az első reakció mindig a szörnyülködés és a rossz feltételezése. A szakmai kérdéseket nem szabad politikai síkon kezelni. Mutassanak bárkit, aki képes ellenzéki módon hegedülni vagy kormánypárti módon vezényelni. A politikai szimpátiáját mindenki tartsa meg magának, viszont legyen méltó arra, hogy a szakmát képviselje. Abban szerintem mindenki egyetért, hogy jobb, ha az ilyen jellegű szervezetek munkáját szakmabeliek koordinálják. Az állam segíthet, illetve támogathat, de a célokat, feladatokat ne ő szabja meg, mert nem ért hozzá. Egy ilyen bizottságnál csak az számít, hogy az ország egészére nézve hogyan tudja a lehető legtöbb jót biztosítani. Hasonló a feladatunk a zenekarok élén. Az én felelősségem, hogy a magyar államtól kapott támogatásból hogyan tudom a legtöbb kulturális értéket teremteni az országom számára. Elég sok innovációval próbálom gazdagabbá tenni a magyar kultúrát. Ezt nagyban is lehet csinálni, és mindenki számára világosnak kell lennie, hogy a nemzeti kulturális érték mindig felülírja az egyéni érdeket. Ennek a művészetben is így kell lennie, és ebben a rendben mindenki megtalálhatja a számára megfelelő helyet. ■